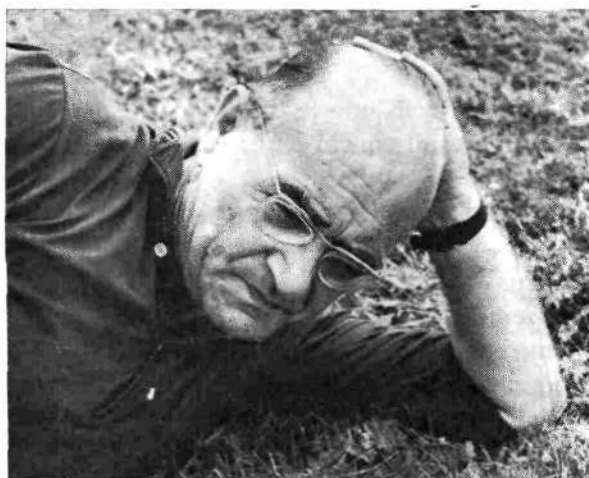

PROBLEMI SODOBNE DRUŽBE

POLITIKA, ZNANOST IN SAMOUPRAVLJANJE

Vlado Vodopivec

Vlado Vodopivec (rojen 1916. v Ljubljani) ima za seboj nad trideset let publicističnega dela, žal, še raztresenega po številnih revijah in listih. Prvič se je oglasil prav v Sodobnosti, 1937. leta, torej že v petem letniku izhajaja

nja te revije, s člankom ob dvajsetletnici Majske deklaracije. Vodopivčevo publicistično delo ne pozna večjih zastojev, problemi in teme, ki jih je avtor v svojem dosedanjem delu obravnaval, so zelo številni in raznoliki in le v najširšem smislu jih lahko uvrstimo pod skupno oznako politične publicistike. In v tej zvrsti zanima avtorja predvsem dvoje: etično-moralni vidiki politične prakse in teoretična jasnost politične misli v njenem najširšem smislu. Tako je Vodopivčevo publicistika zmeroma vsaj deloma tudi polemična.

Na VI. kongresu ZKS je nekaj udeležencev razpravljalo tudi o razmerju med politiko in znanostjo. Njihova mnenja o potrebi večje navzočnosti znanosti v družbeni praksi in še posebej v delovanju Zveze komunistov so dobila mesto tudi v kongresni resoluciji, ki med drugim pravi: »Znanost mora dobiti v političnih, ekonomskih in kulturnih odnosih vlogo in pomen temeljne gibalne sile in postati odločujoč dejavnik samoupravne družbe... Zvezi komunistov je še posebej do razvoja družbenih znanosti in do marksistične znanstvene misli; pri programiranju svojega dela in pri konkretnih odločitvah bo izhajala iz dosežkov te znanosti.«

O znanosti je bila to pot drugačna razprava kot doslej na podobnih zborih. V ospredju niso bili neurejeni materialni in organizacijski problemi, marveč vprašanje smotrnejše uporabe znanstvenih spoznanj in izsledkov na vseh področjih družbenega dela.

To pa je jedro problema o mestu in vlogi znanosti. Spoznanje o ogromnih možnostih hitrejšega družbenega napredka pri uporabi znanstvenih priporočil in dosežkov, ki naj postane izhodišče družbene prakse, zagotavlja tudi optimalne materialne in organizacijske možnosti za znanstveno delo. Takšnim spoznanjem pa se upira rigidnost tistih političnih ideologij, ki odmerjajo znanosti mesto samo v kontekstu svojih strategij in ciljev in so jo pripravljene priznavati le kot instrument politike. Politika se brani soočanja z znanstveno razumnostjo, saj ta razkrajja nerazumne ideološke sodbe in predstave ter načenja vprašanje njene legitimnosti. Zahtevo po navzočnosti znanosti v družbeni praksi je mogoče razumeti kot kritiko zaprtosti politike in njenih manipulativnih teženj, ki segajo tudi na področje znanstvenega dela, pa tudi kot kritiko znanosti, ki se zapira v slonokoščeni stolp razumnosti in prepušča družbeno prakso približnim ali napačnim ideološkim ocenam.

V visoko razvitem industrijskem svetu sta se ideološka nerazumnost in znanstvena razumnost znašli v nepomirljivem nasprotju. To se v znanosti kaže v odpovedovanju podrejanja politiki in v zahtevah po racionalizaciji politike kot upravljanja in vodenja družbe. Dokler je bila družbena funkcija znanosti samo tehnična racionalnost, je bila lahko politiki sredstvo za doseganje ciljev, ki si jih je sama določala. Že od konca 19. stoletja pa je znanost presešla to funkcijo in se skupaj »s tehniko in uporabo razvija v enoten sistem« (Habermas), ki v današnjem času vse odločnejše posega tudi na področje določanja družbenih ciljev. Znanost zapušča slonokoščeni stolp vzvišene razumnosti in zahteva s politiko enakopraven dialog o razumnih družbenih ciljih. Ambivalentno naravo znanstvenih izsledkov, ki v družbeni praksi lahko učinkujejo uničujoče in pomenijo celo katastrofo sveta, lahko pa tudi pospešijo osvobajanje človeštva, omogočajo ustvarjanje temeljev varnosti in sožitja med ljudmi in narodi, silijo k razmišljanju o družbeno razumni ali nerazumni uporabi znanosti. Na tej stopnji začenja znanost izrekati sodbe o ustrezni aplikaciji svojih spoznanj in se soočati z nerazumnostjo političnih ideologij.

Takšno soočanje se v razvitejšem svetu dogaja še zlasti po drugi svetovni vojni in vedno bolj dobiva naravo družbenega navzkrižja. Zanimivo je primerjati dva dokumenta iz preteklega leta, ki razkrivata vsebino tega navzkrižja in podobne težnje znanosti v dveh različnih in antagonističnih družbeno-političnih sistemih. To sta znani esej sovjetskega akademika in atomskega fizika Andreja Saharova: »Napredek, sožitje in svoboda duha«, ki je bil v zahodnem tisku objavljen junija preteklega leta (Naši razgledi po svetu so ponatisnili prevod v št. 19—24 leta 1968) in knjiga nemškega kibernetika in univerzitetnega profesorja Karla Steinbucha, ki je z naslovom: »Napačno programirano — o nemoči naše družbe v sodobnosti in v prihodnosti in kaj bi se pravzaprav moralo dogajati«, izšla marca 1968 v Zahodni Nemčiji (Stuttgart 1968).

Saharov izpoveduje svojo zaskrbljenost, ker »znanstveni« način vodenja politike še ni postal resničnost. Ko razmišlja o stalinističnem obdobju v Sovjetski zvezi, o nepremaganih stalinističnih metodah današnje sovjetske politike, o pogumnih poskusih družbene preobrazbe v ČSR, o žariščih mednarodne napetosti itd., obtožuje nerazumnost

sovjetske, pa tudi ameriške in vsakršne druge politike, ki se ravna po ideoloških merilih, ne sprejema pa znanstvenih priporočil in ne uporabljaja dosežkov znanosti za univerzalne družbeno koristne in napredne cilje. Takšni politiki je potrebna znanost, da utrjuje vojaško moč antagonističnih blokov, stopnjuje mednarodno napetost, povečuje stiske sveta in približuje nevarnost termonuklearne vojne in katastrofo današnje civilizacije. Saharov ne odstopa od socialističnih prepričanj in ne išče idejnega pomirjenja z zahodnim svetom. S kritiko ideologije stalinizma in današnje sovjetske politike želi prispevati k renesansi in ponovni afirmaciji socializma. Ta proces, ki se je začel v Sovjetski zvezi po Stalinovi smrti, se je ustavil na pol poti in Saharov predlaga, da se dosledno nadaljuje. Po njegovem mnenju bo birokratskega nasilja in ideološke omejenosti očiščeni socializem ustvaril politično svobodo in svobodo kulturnega in znanstvenega dela, uporabljal bo znanstvene dosežke za univerzalno družbenoekonomski napredek in varno življenje človeka. Tak socializem bo sposoben odpraviti današnjo politično razklanost sveta in ga integrirati na novih razumnih temeljih. V tekstu Saharova je še posebej spodbuden strpen, osvežujoč in odkrit jezik, ki omogoča dialog z naprednimi silami v zahodnem svetu. Za politično sredino, ki se še ni otrešla posnemanja suhoparne in napadalne govorice partijskih birokratov in minimalnega besednega zaklada tudi v izjavah in v govorih sovjetskih diplomatov, znanstvenih in kulturnih delavcev, je takšen ton nekaj novega in obetajočega. Tudi zaradi tega je bil ta esej samo kratek čas povod površnih političnih ugibanj. V resni zahodni publicistiki pa je še vedno »model, ki ga predlaga Saharov«, tema razmišljanj naprednih znanstvenih, kulturnih in političnih delavcev.

Steinbuch ni obrnjen tako k vsemu svetu kot Saharov, ker se bojevito loteva predvsem samozadovoljnega in topoumnega mišljenja v Zahodni Nemčiji, ki po njegovi oceni prežema večji del vsega družbenega delovanja, predvsem pa zahodno nemško politiko. Njegova »tiralica«, kot pravi, je namenjena ideologiji, ki se upira priznavati današnjo stvarnost in ni sposobna resno in odgovorno razmišljati o prihodnosti. Obtožba velja intelektualnemu konformizmu in mišljenju, da je v dvajsetem stoletju pri upravljanju razvite industrijske države dovolj, če vladajoča politika uspeva perfekcionirati pravne instrumente. Namenjena je politiki, ki si umišlja, da lahko deluje brez poznavanja temeljnih podatkov naravoslovnih znanosti, tehnike, sociologije, ekonomike itd. in brez konzultiranja s strokovnjaki teh področij. Zahodnonemška družba je zato po njegovi oceni v kronični politični, kulturni in moralni krizi. Presenetljiva je še ocena o varljivosti današnje konjunktore in ugodne ekonomske situacije v Zahodni Nemčiji. Ko Steinbuch primerja trende družbenoekonomskega in tehničnega razvoja v ZDA in v SZ, napoveduje, da se bo Zahodna Nemčija s to topoumno ideologijo leta 2000 neogibno znašla na stopnji ekonomsko, znanstveno-tehnične in socialno nerazvite dežele, nekje na mestu, kjer je danes Španija. Steinbuch se zavzema za racionalizacijo politike. Ta se mora predvsem razbremeniti ideologije, ki jo odvraca od današnje resničnosti, družbene cilje mora določati skladno z znanstvenimi spoznanji in se usmeriti k graditvi znanstveno in kulturno informirane, ne pa ideološko manipulirane in adaptirane družbe. Ta izzivalna kritika je imela močan odmev in po

demoskopskih podatkih je bila Steinbuchova knjiga v Zahodni Nemčiji več kot pol leta na prvem mestu liste strokovnih »bestsellerjev«.

Deloma utemeljeno je obema avtorjema in njunim predlogom kritika očitala scientizem in pomanjkanje smisla za pomen družbenih gibanj in bojov. Toda v kontekstu njune kritike ideološke nerazumnosti, ki obremenjuje politiko na zahodu in vzhodu, je ta očitek manj pomemben. Oba dokumenta razkrivata razsežnosti navzkrižij med političnimi ideologijami, ki se zapirajo pred znanostjo, in med znanostjo, ki se brani nerazumne politične manipulacije.

Nasprotja med politiko in znanostjo so v industrijsko razvitih državah v današnjem času neogibna. Družbena vsebina politike je upravljanje in vodenje družbe v ozkih in zaprtih strukturah, ki jim daje legitimnost ideologija in ki se izmikajo javnemu nadzoru. Na zahodu in vzhodu še kar naprej teče proces »tehnizacije politike in depolitizacije javnosti«, kakor piše Habermas. Zato je politika ljudem odtujena tehnika in manipulacija, ki jo v svojih ideoloških ocenah sprejemajo kot razumno nujnost.

Znanost, ki je v tem stoletju najpomembnejši produkcijski dejavnik, ne more več priznavati mesta, ki ga ji odmerja politika. Nasprotje je imanentno današnji družbeni strukturi in je znotraj te strukture v svojem bistvu nasprotje med družbenoekonomskimi odnosi in težnjami, da ostanejo, kakršni so, in dinamiko produkcijskih sil, ki zahtevajo ustrezno spremembo družbenih odnosov. Nasprotje ni v bistvu politike in v bistvu znanosti, ni objektivna danost, ki jo je mogoče samo spoznati in se ji je treba podrejati, marveč je socialno zgodovinsko stanje, ki postaja vse bolj konfliktno in zahteva razrešitev.

Po svoji izvirni vsebini in pomenu je politika kategorija družbeno človeške prakse: moment človeškega dela in atribut človeka kot člana družbene skupnosti, družbeno človeško delovanje in upravljanje skupnih družbenih zadev za določene cilje. Politika je emanacija »praktične filozofije«, ki nastaja v družbeno človeški praksi in ima pomen dejavnika njene dinamike. Ta »praktična filozofija« odkriva v praksi razumne cilje družbeno človeškega delovanja in jih kot politika določa. Politika je zaradi tega univerzalna racionalnost, ki vedno teži k preseganju tistega družbenega projekta, ki je določen kot družbeni cilj. Politika pa izbira ciljem ustreznna sredstva na temelju vsakokratne vednosti o najustreznejših možnostih pri doseganju ciljev.

To je bila politika v zgodnji antiki, ko je imela še naravo upravljanja družbe in delovanja članov družbene skupnosti v skupnem interesu in v interesu vsakega posameznika. Spoznanja o družbenih ciljih so bila skupaj z etičnimi sodbami in partikularnimi spoznanji o sredstvih sestavni del družbene prakse. Ko pa v razvitejših in socialno diferenciranih družbah vodenje in upravljanje monopolizirajo socialno vladajoči razredi, postane politika posebna dejavnost predstavnikov teh razredov. Teorija se začne kot kontemplacija odcepljati od prakse in postane doktrina o upravljanju, znanost pa postane partikularno delovanje, ki racionalizira prakso z dognanji o ustreznih tehnikah. Politika preneha biti univerzalno družbeno človeška praksa, spremeni se v tehniko vladanja in se institucionalizira. Ni torej več moment dela, temveč institucija, ki ima pomen objektivne volje, kot npr. država, pravo,

stranke itd. V Heglovi filozofiji države dobi politika pomen dokončne realizacije čistega razuma.

S kritiko Heglove filozofije je Marx pokazal nerazumnost v državi institucionalizirane politike. Delo in njegov socialni nosilec — delavski razred sta v njegovi kritični teoriji negacija državne razumnosti in odtujenosti politike ter zgodovinski socialni subjekt, ki je zaradi interesov lastnega osamosvajanja objektivno sposoben afirmirati politiko v izvirnem smislu kot družbeno človeško delovanje in kot moment človeškega dela.

Delavski razred tega cilja po revoluciji, ki vzpostavlja njegovo oblast, še ne realizira. Institucije politike še nadalje uporablja kot sredstva materialne in duhovne osvoboditve. Toda Marxove in Leninove koncepcije nakazujejo strategije, ki ukinjajo klasično politične institucije in ustvarjajo nove, take, ki omogočajo preseganje odtujenosti politike in njeno spreminjanje iz manipulacije v družbeno človeško prakso. V današnjih bojih se te teoretične zamisli začenjajo uresničevati in postajajo trend družbenega razvoja.

Temu trendu se upirajo neokapitalistične strukture po logiki bojev za ohranitev obstoječih odnosov. Tehnološka razumnost kot ideologija teh struktur prikriva represivno naravo manipulacije in afirmira obstoječe institucije in politiko kot racionalno delovanje v splošno družbenem interesu. Institucionalizacija in profesionalizacija politike naj bi bili prvini racionalne in funkcionalne družbe, njene učinkovitosti in produktivnosti. Prek modernih komunikacijskih sredstev politika modulira javno mnenje, ga depolitizira, dosega navidezno integracijo socialno diferencirane družbe, odstopanje od zahtev po avtonomiji in pristajanje na obstoječe družbene odnose kot sprejemljive za celotno družbo. Osirošašenje in odtujenost se prenašata na intelektualno, moralno in kulturno raven, kjer dobiva videz usode sveta in človeka.

Tem zgodovinskim trendom pa se upirajo tudi politične strukture v državah, ki so stopile na pot socialistične preobrazbe. Za perspektive socializma je nevarno predvsem to, ker se ta odpor ideološko utemeljuje kot bitka za socialistične cilje. V SZ se je po revoluciji ob ekonomski nerazvitosti in v neugodnih mednarodnih razmerah oblikovala praksa socialistične graditve, ki je državo, stranko in politiko dvignila v višine Heglovega »uresničenja čistega razuma«. Ideologija je prakso industrializacije legitimirala kot teorijo socializma in kot razumnost, ki zaradi ciljev spreminja vsebino in pomen sredstev, institucij, politike in same stvarnosti. Teorija, znanost, etika in filozofija so v ideologiji potrebne samo za afirmacijo politične prakse in so s tem njena funkcija. Politika je izraz objektivne volje, v ideološki oceni delu neodtujena dejavnost, in sicer ne zato, ker bi v socialni stvarnosti že postala moment dela, marveč ker je to v ideologiji države, stranke in vseh političnih odločitev. Ta doktrina je dobila pomen edinega teoretičnega in praktičnega modela socializma (Marcuse).

Po Stalinovi smrti je ta model začel razpadati tudi v SZ. Odpor je bil popoln v socialni bazi in v političnih strukturah. Toda zaradi nasilnih metod v prejšnjem obdobju so ostale zahteve socialne baze neizoblikovane. Proti stalinizmu so »govorili lahko samo izobraženci, ukrepala pa je birokracija, ki se je uporu pridružila, čeprav je bila sama del pre-

teklosti. (Isac Deutscher) Zato je prišlo do zagate in obračun s preteklostjo je bil polovičen, zakaj celoten obračun bi lahko pomenil samo obračunavanje birokracije same s seboj in bi moral imeti za posledico bistvene spremembe v družbenih strukturah. Sovjetska birokracija se je po daljših kolebanjih znašla v situaciji, ki jo potiska nazaj v stalinizem, čeprav ji je pot k popolni vrnitvi zaprta. Tako postaja njena politika dvoumna, toda v bistvu le ohranja obstoječe odnose, stopnjuje navzkrižja in povečuje napetosti. To še zlasti, ker znanost zahteva soodločanje o družbenih ciljih. Interesi znanosti postajajo interesi dela in socialne baze. Proti znanosti pa je politika nemočna, zakaj če se odreče znanosti, pade njen temeljni politični projekt tekmovanja z Zahodom. Zato je za birokracijo nevarna upornost znanstvenih vrhov sovjetske inteligence, ki se kaže v manifestu Andreja Saharova.

Zaradi razvoja znanstvene misli je postala ideologija na Zahodu in Vzhodu nezanesljiv instrument politike. Ideologija ni samo iracionalna in znanstvena, v njej se prepletajo ene in druge prvine. Njena funkcija je, da legitimira politiko in da jo afirmira kot uresničevanje interesov. Praviloma je ideologijo težko razmejiti od realnega spoznanja (Gurvitch), vendar znanstveno spoznanje ni bistvena prvina ideologije, zakaj »ideologija nastopa afirmativno, znanost pa je metodičen dvom, ideologija opravičuje, znanost pojasnjuje« (Werner Hoffmann). Znanost razkraja napačne ideološke predstave, dialog o družbenih ciljih jih prikazuje kot dvomljive ali v luči znanstvenih spoznanj napačne. V kritični analizi izgubljajo prepričljivost politične strategije, o katerih odloča politika na temelju svojih ideoloških premis.

Znanost sistematično in kritično odkriva resnico o svetu, jo empirično in teoretično spoznava in razlaga. Vprašanje, ali izreka znanost tudi vrednostne sodbe in ali je do takih sodb družbeno upravičena, je problem njene spoznavno teoretične sposobnosti. To pa pomeni, »da lahko znanost določa svoj odnos do družbe samo iz sebe in ne morda iz še tako perečih zahtev družbe« (Werner Hoffmann). Na današnji stopnji se znanost ne izmika vrednotenju, ker jo k temu silijo aplikacije znanstvenih rezultatov za razumne družbene cilje, in njena vse večja sposobnost, da objektivno in veljavno vrednoti.

Znanost in ideologija kot »consensus« politike se zato soočata na področju določanja družbenih ciljev. Politične strukture skušajo prek komunikacijskih sredstev, z ideološko indoktrinacijo ohranjati »consensus«, znanstvena informacija, pred katero ni mogoče zapirati komunikacijskih sredstev, pa vnaša v ideološke ocene dvome. Bitka za demokratično in napredno družbo dobiva naravo bitke za »informirano družbo«.

V takšni družbi pa se politika lahko iz tehnike upravljanja spreminja zopet v kategorijo družbeno človeške prakse in v pristojno odločanje o družbenih ciljih.

Ti trendi v današnjem razvitem svetu potrjujejo utemeljenost zahteve po navzočnosti znanosti pri programiranju in sprejemanju političnih odločitev. Samoupravljanje, čeprav na začetku poti in ob nerazvitih materialnih možnostih, ne more mimo teh trendov, ne samo zato, ker odmevajo tudi v našem prostoru, marveč ker znanost kot odločujoč produkcijski dejavnik pospešuje družbenoekonomski razvoj, nerazumno

ukrepanje na temelju ideoloških sodb in ocen pa ga zaustavlja. Potrebno odprtost politike do znanosti zlasti terja družbena koncepcija samoupravljanja, ki implicira preseganje politike kot manipulacije in njeno spreminjanje v moment dela. To predpostavlja široko informiranost družbe o znanstvenih dosežkih in njeno sposobnost, da pristojno sodeluje v političnih odločitvah. Brez uresničevanja te podmene se lahko utrjuje z razumnimi argumenti samo znanstveni elitizem, to pa pomeni prenašanje politične moči na tehnokratske strukture in ohranjanje te politike kot manipulacije.

Samoupravljanje revalorizira marksistično znanstveno misel in dobiva vedno več zagovornikov v mednarodnem delavskem gibanju. Samoupravljanje ni zavarovano pred tem, da se ne bi začelo spreminjati v ideologijo in v instrument legitimiranja interesov raznih socialnih skupin. Take možnosti so realne še posebej zaradi mnogih težav, na katere zadeva v materialnem in kulturnem pogledu nerazvita družba, ki mora uporabljati sredstva in instrumente, ki sami po sebi niso »samoupravni«, so pa edina pot do socialističnih ciljev. Seveda zaradi svoje ambivalentne narave ne peljejo do teh ciljev avtomatično, marveč lahko tudi do kulturno osiromašene in politično apatične potrošniške družbe.

Dr. Zoran Vidaković v eseju o samoupravljanju (Gledišta št. 11/1968) ugotavlja, da se je teorija samoupravljanja pri nas znašla v čudni zbežanosti, ko se je začelo samoupravljanje izvijati izpod državnega skrbništva. Kot samoupravljanje se v teoriji in praksi prikazuje marsikaj, kar ne more biti samoupravljanje, in sicer ne kot današnja praksa pa tudi ne kot jutrišnji cilj. Nestrpno zahteva zase pomen teorije samoupravljanja koncepcija, ki razlaga samoupravljanje kot sistem do konca humaniziranih medčloveških odnosov, popolne solidarnosti, delitve dohodka po potrebah. Ta romantično-egalitaristična ideologija ne priznava ničesar, kar že danes ne bi ustrezalo tem merilom, kot samoupravljanje. Humanizacija odnosov je cilj samoupravljanja in ta cilj mora imeti že danes družbena praksa nenehno pred seboj.

Nerazvita družba tega cilja ne more doseči čez noč, marveč samo z nenehnim bojem za materialno-tehnično bazo in za visoko kulturno zavest. Iluzija o solidarnosti na podlagi revščine in kulturne zaostalosti je ideološka fikcija, ki legitimira oblast sicer prosvetljene elite. Ta ostaja socialni bazi odtujena in ne more ravnati drugače kot vsaka druga elita oblasti.

Druga koncepcija samoupravljanja se prikazuje kot funkcionalizacija družbe, kot težnja k višji produktivnosti in ustvarjanju materialnega standarda, kakršnega so dosegle zahodne industrijske družbe. V tej ideologiji je poslovnost, funkcionalna organizacija in konkurenčna sposobnost posameznikov in socialnih skupin cilj samoupravljanja, vse drugo pa mitologija, ki zavira družbenoekonomski razvoj. Tak funkcionalizem je ideologija tehnološke razumnosti, ki afirmira racionalno prakso, legitimira pa interese tehnokracije. Samoupravna družba mora uporabljati sredstva in tehnike razvitih industrijskih družb, toda zaradi tega te tehnike niso »samoupravne« in ne vodijo samo k socialističnim ciljem. Kot prakso samoupravljanja jih je mogoče sprejemati, če že danes začenjajo afirmirati človeka in njegovo avtonomijo in če dobiva tehnološka razumnost pomen sredstva za osvobajanje ljudi.

Končno je še tretja koncepcija, ki empirično spoznanim gibanjem v socialni bazi pripisuje naravo samoupravljanja. V tej koncepciji se spontanost dviga na višino teorije, kot samoupravna praksa pa se kaže vsaka stihija. Dogajanja v socialni bazi so pomembna za ugotavljanje tendenc, ki so progresivne in regresivne, ne morejo pa biti kriterij za samoupravljanje.

Takim koncepcijam postavlja Vidaković nasproti teorijo o samoupravljanju kot strategiji revolucionarnega boja delavskega razreda in družbene preobrazbe, ki je obrnjena k socialističnim ciljem in humanizaciji odnosov med ljudmi. Ta koncepcija afirmira danes najbolj napredni del mednarodnega delavskega gibanja. V kontekstu svojih strateških ciljev si določa samoupravljanje cilje in najuspešnejše tehnike. Cilji niso ideološka fikcija, marveč spoznanje znanstvene teorije družbenega razvoja. Kar velja za cilje, velja tudi za strategije. To pomeni, da se v luči novih teoretičnih spoznanj strategija in cilji v praksi verificirajo, dopolnjujejo in na novo določajo. Določanje vmesnih in bližnjih ciljev, izbira prioritet in tehnik je v samoupravljanju kot strateški komponenti znanstvenega socializma predmet znanstvenega preučevanja in vrednotenja. Politika samoupravljanja se zaradi tega vedno znova sooča z znanostjo, sprejema empirična spoznanja o socialni stvarnosti in teoretična dognanja, ki odkrivajo nove zakonitosti.

Če se politika v samoupravljanju ne odreka države, prava in drugih instrumentov stare države, še ne pomeni, da je samo »etatistična« in »birokratska«. To bi bila, če bi pri teh sredstvih vztrajala zaradi afirmacije obstoječih političnih struktur in obstoječih odnosov. Takšna politika bi bila nerazumna in v nasprotju z interesi emancipacije družbe, če bi ta sredstva opuščala zaradi površnih ideoloških sodb, čeprav ji znanstveno spoznanje narekuje, da jih uporablja. Zato politika ostaja še dolgo časa tudi v samoupravljanju obremenjena s prvinami »manipulacije«. Njena odprtost je v tem, da si prizadeva družbo politizirati s posredovanjem kulturnih znanstvenih informacij in da javnega mnenja ne modulira, marveč artikulira in se v njem verificira. V samoupravni praksi ohranja politika še vedno institucionalni okvir, toda zaradi vse večje informiranosti družbe (kar omogoča kompetentno razpravo o družbenih ciljih) postaja znova atribut dela in kategorija družbeno človeške prakse.

Navzočnost znanosti v vseh »političnih, kulturnih in ekonomskih odnosih« je potemtakem najuspešnejša afirmacija samoupravnih odnosov. Upira se ji obremenjenost s politiko, ki se ravna po ideoloških kriterijih in ki sprejema znanost kot tehniko, ji priznava pravico, da pripoča tehnologije in proizvodne cilje, ne pristaja pa, da bi bila znanost navzoča tudi takrat, kadar se odloča o družbenih ciljih. Za takšno politiko se zavzemajo še vedno nekatera konservativna jedra v državnem aparatu in v političnih organizacijah. Toda iz razprav in dokumentov VI. kongresa lahko sklepamo, da se uspešno uveljavljajo tudi sodobnejša in naprednejša pojmovanja politike kot družbeno človeške prakse in kot kompetentnega odločanja o današnjih in jutrišnjih ciljih vedno večjega kroga ljudi, ki kreirajo politiko na temelju širše kulturne in znanstvene razgledanosti.